

Prof.Dr.G.A.Lindeboom*

DE BIOGRAFIE IN DE MEDISCHE GESCHIEDENIS

1. De biografie
2. Gedrukte bronnen
 - 2.1. Medisch-historische biografische naslagwerken
 - 2.1.1. Nederlandse medici
 - 2.1.2. Buitenlandse medici
 - 2.2. Algemene biografische naslagwerken
 - 2.2.1. Nederland
 - 2.2.2. Buitenland
3. Portretten
4. Niet-gedrukte bronnen
5. Het schrijven van een biografie

Het schrijven van een biografie betekent meer dan het chronologisch rangschikken van de fata en data uit het leven van een meer of minder bekend individu. Het betekent een nauwkeurige en verantwoorde afweging van psychologische, sociale, religieuze, politiek en wetenschaps-historische invloeden bij het reconstrueren van een individueel levensverhaal.

1. De biografie

De biografieën van Jan en Annie Romein's *Erflaters van onze beschaving. Nederlandse gestalten uit zes eeuwen* (Amsterdam: EM.Querido, 1971⁹) kunnen in dit opzicht als exemplarisch worden aanbevolen. Voor de historiografie der geneeskunde kan vooral het biografisch werk van H.E.Sigerist worden genoemd, dat onder de titel *Grosse Aerzte. Eine Geschichte der Heilkunde in Lebensbildern* (München: Lehmanns, 1954), in een groot aantal korte opstellen tal van hoofdpersonen uit de geschiedenis der geneeskunde ten tonele voert. Ook de biografische essays van Victor.Robinson, in: *Pathfinders in Medicine* (New York: Medical Life Press, 1929²) en van J.C.Hemmeter, in: *Master Minds in medicine, an analysis of human genius as the instrument in the evolution of great constructive ideas in the history of medicine, together with a system of historic methodology* (New York: Medical Life Press, 1927), zijn goede voorbeelden.

* Met medewerking voor de bibliografische data van Drs F.A.Stemvers.

Wie zich verder wil verdiepen in de biografie als historiografisch genre, kan verwezen worden naar:

- J.F.Otten, *De moderne biografie* (Maastricht: Stols, 1932)
J.M.Romein, *De biografie: een inleiding* (Amsterdam: Ploegsma, 1946)
S.Dresden, *De structuur van de biografie* (1956)
J.A.Garraty, *The nature of biography* (1958)

Voor de biografie in de medische geschiedschrijving, zie

- J.Z.Fullmer, "Medical Lives and Medical Letters: a Chapter in the History of Scientific Biography", in: E.Clarke (ed.), *Modern Methods in the History of Medicine* (London: The Athlone Press, 1971), p.173-193.

Exemplarische monografieën over bepaalde medici, zijn:

- A.Schierbeek, *Jan Swammerdam 1637-1680. His life and works* (Amsterdam: Swets & Zeitlinger, 1967).
J.H.Sypkens Smit, *Leven en werken van Matthias van Geuns M.D. (1735-1817)* (Assen: Van Gorcum, 1953).
G.A.Lindeboom, *Herman Boerhaave. The man and his work* (London: Methuen, 1968)
G.Keynes, *The life of William Harvey* (Oxford: Clarendon Press, 1966).
J.F.Fulton, *Harvey Cushing. A biography* (Oxford: Blackwell Scientific.Publ., 1946).
C.D.O'Malley, *Andreas Vesalius of Brussels 1514-1564* (Berkeley etc. Univ. of California Press, 1965).

2. Gedrukte Bronnen

2.1. Medisch-historische biografische naslagwerken

Van vele personen van historische importantie is de levensloop reeds vastgelegd in biografische naslagwerken. Deze variëren sterk in volledigheid en betrouwbaarheid en het verdient dan ook aanbeveling zich niet zonder meer op één van hen te verlaten.

Men treft onder deze werken zowel algemene- als vakgerichte uitgaven aan.

2.1.1. Nederlandse medici

Twee Nederlands medisch-historische werken hebben zo'n sterk levensbeschrijvend karakter, dat men ze min of meer als biografische naslagwerken kan beschouwen. Dit zijn:

W.E.Ludeking, *Levensberigten en Lettervruchten van Nederlandsche geneeskundigen van de vroegste tijden tot op heden* (Brielle: C.G. de Graaf, 1847), Vol.1.

Van deze uitgave is het tweede deel nooit verschenen, zodat de schrijver niet verder is gekomen dan de 16e eeuw. De chronologisch behandelde personen zijn meest van Zuid-Nederlandse komaf en de over hen verstrekte informatie is tamelijk karig. Wel is het boek rijk aan bibliografische gegevens.

Een andere, ook al gedateerde uitgave, is het bekende werk van:

J.Banga, *Geschiedenis van de geneeskunde en van hare beoefenaren in Nederland, vóór en na de Stichting der Hoogeschool te Leiden tot aan den dood van Boerhaave* (Leeuwarden: W.Eekhoff, 1868; Facs.herdruk Schiedam: Interbook International, 1975).

Dit werk behandelt een groot aantal Nederlandse geneeskundigen vanaf ca. 1500 tot ca. 1750 in chronologische volgorde. Daar het de auteur echter meer om een schets van de ontwikkeling der geneeskunde te doen is geweest, ligt de nadruk sterk op de geschriften van de verschillende personen en wordt er geen overmatige aandacht besteed aan hun levensgeschiedenis.

Verder kunnen nog twee werken genoemd worden, die zich beperken tot een bepaalde groep geneeskunstbeoefenaren, en wel:

A.A.Fokker, *Levensberichten van Zeeuwsche medici*, bijgewerkt door J.C. de Man (Middelburg: J.C. en W.Altorffer, 1901;

Een aardig boekje, dat goed gedocumenteerd is, maar beslist niet alle zeeuwse geneesheren behandelt; en

H.S.Hes, *Jewish physicians in the Netherlands 1600-1940* (Assen: Van Gorcum, 1980)

Een tamelijk willekeurige greep uit het grote aantal Joodse medici, die in de loop der eeuwen hier te lande gepraktiseerd hebben. Niet altijd betrouwbaar, vooral waar het oudere figuren betreft.

Een overzicht van de biografische literatuur van Nederlandse medici is opgenomen in:

G.A.Lindeboom (with the assistance of A.A.G.Ham), *A Classified Bibliography of the History of Dutch medicine 1900-1974* (Den Haag: M.Nijhoff, 1975), Hfdst.I : "Biographies and Biographica", nrs: 1-2128.

AMPSINGIVS (IOHANNES ASSVERVS) ein holländischer Medicus und Theologus aus der Provinz Ober-ÿffel *a)* bürgerlich, war anfangs Prediger zu Harlem, promovirte aber nachmals in Doctorem Medicinæ, trat als Leib-Ärzt bey dem Fürsten von Ost-Friesland in Bedienung, gieng nach der Zeit in Schweden, beaab sich so dann ins Mecklenburgische, erhielt zu Wismar und endlich zu Rostock das Stadt-Physicat, wurde an diesem letzteren Orte zum Professor der Arzeneykunst ernennet, vertrat auch zugleich bey dem Herzoge von Mecklenburg die Stelle eines Leib-Medici, suchte in seiner Dissertatione *Jatro-mathematica b)* de medicinæ & astronomiæ indissolubili conjugio der verfallenen Astrologie wieder aufzuhelfen, schrieb auffer andern und hier nicht gehörigen theologischen Büchern *Hectadem c)* affectionum capillos & pilos humani corporis infestantium; de morborum *d)* differentiis tractatum, und starb zu Rostock 1642. in 83. Jahre seines Lebens.

a) S. Wittenii Diar. biographic. ad an. 1642.

b) Rostochii 1629. 8. S. Linden. renovat. p. 522. seq.

c) Ibid. 1623. 8.

d) Ibid. 1618. 4. S. Bibliothec. Rivinian. p. 304.

AMPSING (Jean-Assuerus) naquit dans la Province d'Over-Iffel. Il étoit Ministre de la ville de Harlem, lorsqu'il lui prit envie d'étudier la Médecine & qu'il se fit recevoir Docteur en cette Science. Il commença par l'exercer en Suede; mais il quitta ce Royaume au bout de quelque tems, pour venir occuper la place de Médecin de la ville de Wismar dans le Cercle de la Basse-Saxe. Delà il se rendit à Rostock, où il obtint une des Chaires de la Faculté. Il finit par être Médecin du Duc de Meckelbourg, & il mourut dans cet emploi, le 19 Avril 1642, à l'âge de 83 ans. On a quelques Ouvrages de sa façon :

Dissertatio Jatro-Mathematica, in qua de Medicinæ & Astronomiæ præstantia, deque utriusque indissolubili conjugio differitur. Rostochii, 1602, 16:8, in-4, 1629, in-8.

De Theriaca Oratio. Ibidem, 1618, in-quarto, 16:9, in-octavo.

De Morborum differentiis Liber. Rostochii, 1619, in-quarto, 1623, in-octavo, avec le Discours De Theriaca.

Hædas affectionum capillos & pilos humani corporis infestantium. Wittebergæ, 1623, in-octavo. Rostochii, 1623, in-octavo.

Uit:

Chr.W.Kestner, *Medicinisches Gelehrten-Lexicon* (Jena 1740; facs.herdruk:

Hildesheim: Olms, 1971), p.36 (oud).

N.F.J.Eloy, *Dictionnaire historique de médecine ancienne et moderne....*

(Mons, 1778; facs.herdruk:Bruxelles:Ed.Culture et Civilisation, 1973),

Vol. I, p.112 (nieuw).

Tot zover de op Nederland betrekking hebbende medisch-biografische naslagwerken. Waarschijnlijk in de loop van 1982 zal verschijnen het *Biografisch Lexicon van Nederlandse geneeskundigen*, samengesteld door Prof.Dr.G.A.Lindeboom (Amsterdam: Rodopi).

2.1.2. Buitenlandse medici

Op het gebied van de medisch-historische biografie heeft men in het buitenland meer activiteit aan de dag gelegd dan in ons land. In de loop der tijd zagen de volgende uitgaven met een internationaal karakter het licht:

Chr.W.Kestner, *Medicinisches Gelehrten-Lexicon* (Jena 1740; facs.herdruk: Hildesheim: Olms, 1971)

Hierin komen vele landgenoten voor. De auteur heeft wat de Nederlanders betreft veel gebruik gemaakt van Joh.Antonides van der Linden's *De scriptis medicis libri duo* (Amsterdam, 1637 etc.) Het werk kan niet bogen op volledigheid.

N.F.J.Eloy, *Dictionnaire historique de médecine ancienne et moderne ou Mémoires disposés en ordre alphabétique pour servir à l'histoire de cette science et à celle des médecins, anatomistes, botanistes, chirurgiens et chimistes de toutes nations* (Mons, 1778; facs.herdruk Bruxelles:Ed.Culture et Civilisation, 1973), 4 Vols.

Dit werk bevat ook contemporaine geneeskundigen, zoals Petrus Camper en H.D.Gaubius. De levensbeschrijvingen zijn zelden compleet en niet altijd betrouwbaar. Voor de bibliograaf valt er echter heel wat in te vinden, zij het, dat vergelijking met andere bronnen onverkort aanbeveling blijft verdienen.

Bayle et Thillaye, *Biographie Médicale* (Paris 1855; facs.herdruk Amsterdam: B.M.Israël, 1967), 2 Vols.

Deze uitgave volgt over het algemeen Eloy op de voet en deelt met dit werk het nadeel, dat voornamen en plaatsnamen verfranst zijn.

A.Hirsch (Hrsg.), *Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker* (München-Berlin: Urban & Schwarzenberg, 1962³), 5 Vols; met *Ergänzungsband (Nachträge zu den Banden I-V* (Berlin-Wien: Urban & Schwarzenberg, 1935).

Aan deze uitgave werd meegewerkt door onze landgenoot C.E.Daniëls. Het verscheen voor het eerst gedurende de jaren '80 van de vorige eeuw (de precieze data hebben wij niet kunnen achterhalen) en werd van 1925-1930 te Berlijn opnieuw uitgegeven, voorzien van een supplement. Van alle genoemde internationale uitgaven is dit de meest omvattende, zij het dat de bibliografie van de besproken persoon zelden volledig is en er tamelijk veel onnauwkeurigheden in staan. Het werk bevat een vrij groot aantal afbeeldingen van personen. In de jaren '30 van deze eeuw werd nog uitgegeven:

J.Fischer (Hrsg.), *Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte der letzten fünfzig Jahre* (München: Urban & Schwarzenberg, 1962³), 2 Vols. Hierin zijn meest contemporaine medici opgenomen, van wie velen toen nog leefden. Het bevat ook portretten.

A.C.P.Callisen, *Medicinisches Schriftsteller Lexicon* (Copenhagen/Altona: 1830-1845; facs.herdruk Nieuwkoop: B.de Graaf, 1962). 33 Vols.

Een zeer gedetailleerd bibliografisch apparaat over de periode 1750-1830, waarin korte notities omtrent de identiteit van de verschillende auteurs.

Twee 19e eeuwse Franse biografische woordenboeken zijn:

A.J.L.Jourdan (ed.), *Dictionnaire des sciences médicales. Biographie Médicale* (Paris, 1820-1825), 7 Vols.

J.E.Dezeimeris, C.P.Ollivier & J.Raigne-Delorme (eds.), *Dictionnaire historique de la médecine ancienne et moderne* (Paris, 1828-1839), 4 Vols.

Een gecombineerde facsimile-uitgave van deze beide dictionnaires zal in één deel verschijnen bij B.M.Israël, Amsterdam.

Vooral bruikbaar door het grote aantal vermelde geschriften. Voor het overige tamelijk onbetrouwbaar.

Afzonderlijke biografieën kan men eventueel traceren via de *Catalog of Biographies in the Library of the New York Academy of Medicine* (Boston: G.K.Hall, 1960)

Hierin vindt men ruim 3400 literatuuropgaven.

2.2. Algemene biografische naslagwerken

2.2.1. Nederland

Wat de uitgave van algemene biografische naslagwerken betreft, loopt Nederland opvallend achter bij het buitenland. Sedert kort is men bezig de lacune op te vullen door de uitgave van het *Biografisch Woordenboek van Nederland* (BWN), waarvan het eerste deel in 1979 bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage is verschenen.

Hiermee is dan eindelijk een vervolg gekomen op het:

Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek (NNBW) (Leiden: A.W. Sijthoff, 1911-1937; facs. herdruk Amsterdam: N. Israël, 1974).

Deze onder verschillende redacteurs tot stand gekomen uitgave bevat zo'n 30.000 biografieën, waaronder verscheidene artsen. De verschillende entries variëren sterk in omvang en diepgang en zijn soms zeer onvolledig. Het BWN stelt thans veel hogere eisen aan zijn bijdragen dan het NNBW destijds gedaan heeft.

De voornaamste voorgangers van het NNBW zijn:

F.X. de Feller, *Geschiedkundig Woordenboek of Beknopte Levensbeschrijvingen* (naar het Frans) ('s-Hertogenbosch, 1848), 25 Vols.

Onvolledig in alle opzichten.

A.J. van der Aa (ed.), *Biographisch Woordenboek der Nederlanden, bevattende Levensbeschrijvingen van zoodanige personen, die zich op eenigerlei wijze in ons vaderland hebben vermaard gemaakt* (Haarlem, 1852-1878); facs. herdruk in f^o Amsterdam: B.M. Israël, 1969), 7 Vols.

Dit werk is nog altijd zeer waardevol. Het bevat verschillende entries, die men niet aantreft in het NNBW. De samensteller heeft vooral gestreefd naar een zo volledig mogelijke bibliografie.

Naar regio of periode beperkte werken zijn:

P. de la Rue, *Geletterd Zeeland* (Middelburg: M. Schryver, 1741)

F. Nagtglas, *Levensberichten van Zeeuwen* (Middelburg: J.C. & W. Altorffer, 1888-1891).

Een voor zover na te gaan, goed gedocumenteerd en in een smakelijke stijl geschreven werk, waarin men meer geneesheren aantreft, dan in A.A. Fokker, *Levensberichten van Zeeuwsche Medici* (Middelburg: J.C. & W. Altorffer, 1901).

Persoonlijkheden in het Koninkrijk der Nederlanden in woord en beeld. Nederlanders en hun werk (Amsterdam: Holkema & Warendorf, 1938).

Bevat uitsluitend berichten over toen levende personen, op basis van door hen zelf verstrekte gegevens.

2.2.2. Buitenland

Onder de talrijke algemene biografische naslagwerken, die in de loop der tijd in het buitenland het licht hebben gezien treft men er ook enige aan, die voor ons land van belang zijn.

Van de werken met een internationaal karakter kunnen genoemd worden:

C.G.Jöcher (Hrsg.), *Allgemeines Gelehrten Lexikon* (Leipzig, 1750-1751), 4 Vols. + 7 Suppl.vols. (Leipzig, etc. 1784-1819, 1897); facs.herdruk Hildesheim: Olms, 1961)

De nadruk in dit gotisch lettertype gedrukte werk ligt op de bibliografie. De levensbeschrijvingen zijn voor het merendeel onvolledig. Het supplement loopt niet verder dan "Rom".

Biographie universelle (Michaud) ancienne et moderne (Paris, 1854 ff.; facs. herdruk Graz: Akad. Druck- und Verlagsanstalt, 1966 ff.)

De biografieën in deze uitgave zijn van een hoog niveau, hoewel men hier en daar onnauwkeurigheden aantreft. Net als de andere franse uitgaven zijn plaats- en persoonsnamen verfranst.

Max Arnim, *Internationale Personalbibliographie* (Leipzig/Stuttgart: Hiersemann, 1944-1963²).

Bevat necrologieën en andere herdenkingsartikelen vanaf het midden van de 19e eeuw.

Dictionary of Scientific Biography (New York: C.C.Gillespie, 1970-1976), 14 Vols.

De entries hierin voldoen aan de hoogste eisen. Men treft er alleen de absolute kopstukken in aan.

Nathan Koren, *Jewish Physicians. A biographical index* (Jerusalem: Israel Universities Press, 1973).

Hierin vindt men literatuurreferenties, aangevuld met zeer korte biografische schetsen. Lang niet alle Nederlandse Joodse artsen zijn vermeld en een enkeling is abusievelijk opgenomen.

Wat de levensbeschrijvingen van personen tot de 19e eeuw betreft kan men soms ook terecht bij uitgaven van Belgische oorsprong:

Valeri Andreae, *Bibliotheca Belgica* (Lovani 1643; facs.herdruk Nieuwkoop: B. de Graaf, 1973).

Zoals de titel aangeeft voornamelijk een bibliografisch werk, hier en daar aangevuld met biografische bijzonderheden. De persoonsnamen zij alfabetisch gerangschikt op voornaam (!) en het boek bevat een register naar herkomst per provincie.

Joannes Francisci Foppens, *Bibliotheca Belgica, sive virorum in Belgio vita, scriptisque illustrim* (Bruxelles 1743, 2 Vols.

De biografieën hierin zijn uitgebreider dan in Andreae. Evenals bij deze laatste zijn de personen gerangschikt naar voornaam. Het boek is voorzien van enige fraaie, gegraveerde portretten.

Biographie Nationale de Belgique (Bruxelles 1866-...; wordt voortgezet), 40 Vols.

Van meet af aan een uitgave met bijdragen van hoog niveau. De auteurs hebben vaak oorspronkelijk onderzoek verricht en leveren feitenmateriaal, dat nergens anders te vinden is.

Nadat de samenstellers in de eerste 28 delen het aan het einde van het alfabet gekomen waren, werd de serie voortgezet met steeds een nieuw deel, dat het hele alfabet besloeg. Het terugvinden van personen in deze supplementaire uitgaven wordt bemoeilijkt door het feit, dat een cumulatief register (nog) ontbreekt.

Nationaal Biographisch Woordenboek (Brussel: Paleis der Academiën, 1964-...; wordt voortgezet), 8 Vols.

De evenknie van het hiervoor genoemde werk. Men is echter nog niet gevorderd tot de letter Z.

Tenslotte zij er nog op gewezen, dat men in gedenkboeken van onderwijsinstellingen, ziekenhuisinrichtingen, verenigingen etc., vaak goede levensbeschrijvingen kan aantreffen

Een recente bibliografie van biografische naslagwerken is:

Robert E.Slocum, *Biographical Dictionaries and related works* (Detroit:Michigan: Gale Research Comp., 1967-1978), 1 Vol. en 2 suppl.

PORTRETVORMEN

- Gravure
- Tekening
- Schilderij
- Medaillon
- Karikatuur
- Buste/Standbeeld

Illustraties uit: Lindeboom, G.A.,
Iconographia Boerhaavii,
 (Leiden: E.J. Brill, 1963).

3. Portretten

Voor het vinden van portretten van meer of minder bekende medici kan gebruik gemaakt worden van:

R.Burgess (ed.), *Portraits of Doctors & Scientists in the Wellcome Institute of the History of Medicine* (London: Wellcome Institute of the History of Medicine, 1973).

Het werk geeft van 3269 personen een beschrijving van hun portret, en bevat vele afbeeldingen. Een uitgebreide "Index of Artists" is opgenomen.

Portrait Catalogue of the New York Academy of Medicine (Boston (Mass): G.K.Hall, 1960), 5 Vols. en 1st Supplement 1959-1965.

Bevat verwijzingen naar de 10.784 portretten in de Academy, met daarnaast 151.792 items van portretten in boeken en tijdschriften.

W.Drugulin, *Verzeichniss von sechstausend Portraits von Aerzten, Naturforschern, Mathematikern, Reisenden und Entdeckern* (Leipzig, 1863; facs.herdruk WalluF: M.Sändig, 1973)

Hierin zijn geen afbeeldingen opgenomen.

C.Striker (ed.) *Medical portraits* (Cincinnati: Acad.of Medicine of Cinn.,1963)

H.W.Jones, "A portrait-gallery of physicians. The Collection in the Army Medical Library", *Annals Med.Hist.* 9 (1937), p.512-532.

Het artikel bevat 25 afbeeldingen van medici, met een korte biografie.

Veel bekende medici treft men aan in de catalogi van portretten van de Royal College of Physicians te Londen:

A.H.Driver, *Catalogue of engraved portraits in the Royal College of Physicians of London* (London: Royal College of Physicians, 1952)

G.Wolstenholme en D.Piper (eds.), *The Royal College of Physicians of London. Portraits* (London: J.& A. Churchill, 1964), Catalogue I.

G.Wolstenholme en J.F.Kerslake (eds.), *The Royal College of Physicians of London. Portraits* (Amsterdam etc.: Elsevier-Excerpta Medica, North Holland, 1977), Catalogue II.

Van met name Nederlandse medici bevindt zich een rijke collectie portretten bij:

Het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde,
Jan Luykenstraat 5,
1071 CJ Amsterdam

Voor een uitgebreid overzicht van portretcatalogi, zie:

W. Artelt, *Einführung in die Medizinhistorik. Ihr Wesen, ihre Arbeitsweise und ihre Hilfsmittel* (Stuttgart: Ferd. Enke, 1949), p. 80-84.

4. Niet-gedrukte bronnen

Voor de medisch historicus zal het raadplegen van gedrukte biografische naslagwerken meestal slechts het begin zijn van een geëntameerd onderzoek. Het opnieuw evalueren van de bekende bronnen en het vinden van nieuwe, nog onbekende bronnen zal zijn hoofddoel zijn. Voor de mogelijkheden die de onderzoeker daarvoor ten dienste staan, kan worden verwezen naar p. 93 van deze *Handleiding*.

5. Het schrijven van een biografie

Een goede, geslaagde biografie is de persoonlijke prestatie en creatie van de auteur. Het welslagen hangt af van tal van factoren, zoals de bestede tijd en energie, kennis en inzicht, uitdrukkingsvermogen en schrijfvaardigheid, maar bovendien ook van de diepere belangstelling voor het leven en de werken van de te behandelen, historische figuur. Hier moet volstaan worden met het geven van enkele, hoofdzakelijk technische wenken.

1. Wanneer het plan na een voorlopige, algemene oriëntering eenmaal vaste vormen aangenomen heeft, verdient het aanbeveling een *kaartsysteempje* aan te leggen van de beschikbare literatuur, zo de omvang daarvan daartoe aanleiding geeft. Deze bibliografische gegevens, die volledig en nauwkeurig dienen te zijn, vergemakkelijken later het citeren (zie deze *Handleiding*, p. 133 ev). De mogelijkheden van (c.q. bij bibliotheken te bestellen) fotocopies vergemakkelijken de hantering en de beschikbaarheid.
2. Vervolgens is het goed reeds vroeg een voorlopige *indeling* van het werk op te stellen, die voor wijziging of nadere differentiatie vatbaar is. In vele gevallen zal een hoofdingeling in *Leven* en *Werken* aangewezen zijn. Bij de beschrijving van het leven lette men op afkomst (familie en ouders, vroege jeugd, de studie (duur, leermeesters, afsluiting, studiegenoten en studiereizen), en onderscheide men onder andere duidelijk de fasen van ontwikkeling en loopbaan (Zie als voorbeeld de biografie over Van Geuns).
3. Hierbij is het nuttig voor zichzelf, en later wellicht voor de lezers, de belangrijkste gebeurtenissen met hun data chronologisch aan te tekenen in een *tijdtafel*, die men bij de hand houdt (zie afb. Tijdtafel van Swammerdam).
4. Tegelijkertijd stelle men een zo volledig mogelijke *bibliografie* op van de gekozen persoon. Hierbij mag de eerste druk van herhaalde uitgekomen werken niet ontbreken, en worde op latere uitbreidingen gewezen. Daarbij worde het karakter aangegeven, alsmede de inhoud, die korter of uitvoeriger worde beschreven.
5. Het is onpraktisch met schrijven te wachten, tot men denkt alle gegevens bijeen te hebben. Veeleer verdient het aanbeveling vroeg met het schrijven te beginnen, onder andere omdat men, dus doende, zal stuiten op gegevens, die nog ontbreken, of op punten, waarover men zich nader blijkt te moeten oriënteren. Al schrijvende zal men een beter inzicht verkrijgen in de rangschikking van gegevens en beschouwingen. Een en ander onder de voorwaarde van de bereidheid tot het herschrijven (misschien meer dan eens) van kleinere of grotere gedeelten.

TABLE OF BIOGRAPHICAL DATES

AMSTERDAM	1637	February 12, birth at Amsterdam Grammar school	SCHLESWIG	1675	September 30, arrival at Schleswig (Nordstrand)
	1661	Illustrious school?		1676	June 16, departure from Schleswig to Holland
LEIDEN	1661	October 11, matriculation at Leiden December 13, his mother buried Sylvius, van Horne, Steno, Borrichius, de Graaf Experiments on respiration; 15 January 1663 demonstration to Sylvius	AMSTERDAM	1677	August 31, sister Jannetje marries (father moves in with her) November 4, sends the catalogue of his cabinet to Thévenot in order to have it sold Is ill and tired
	1663	October 11, candidatus medicinae. Return to Amsterdam		1678	April 26, death of the father Engaged in finishing his 'great work' Troubles about the sale of his father's cabinet
PARIS	1664	June 19. Demonstration of the valves in the lymphatic vessels at Saumur Paris; academy of Thévenot; Issy	AMSTERDAM	1679	Draws up a catalogue of his father's cabinet August 14, original date of the public sale of that cabinet (later postponed to May 25, 1680) His great work is finished at last Is seriously ill
	1665	September: return to Holland		1680	January 25, makes his will February 17, death February 21, burial in the Wallonian Church
AMSTERDAM	1665	September 24, first letter to Thévenot Member of the Collegium privatum Amstelodamense; work on the medulla spinalis (Blasius), frog, etc.			
	1666	Autumn, return to Leiden October 24, second matriculation at Leiden (in Philosophy and Medicine)			
AMSTERDAM	1667	January 21, injection of human uterine vessels at Van Horne's February 22, graduation March. <i>Tractatus de respiratione</i> . Return to Amsterdam <i>Observationes selectiores anatomicae coll. priv. Amst.</i>			
	1668 (end)	Visit of Cosimo of Tuscany (in the company of Thévenot) to the cabinets of the Swammerdams			
AMSTERDAM	1669	<i>Historia insectorum generalis</i>			
AMSTERDAM	1670	January 5, death of Van Horne January 23, permission for autopsies in the hospital. Visit of Steno			
	1671	Plate of the injected uterine vessels (dedicated to Nic. Tulp) published			
AMSTERDAM	1672	<i>Miraculum Naturae</i> (dedication dated 1 May)			
AMSTERDAM	1673	Research on bees; discovery of the seeds of the ferns communicated to Arn. Syen Increasing pressure of his father to earn his own living March 18, seeks contact with Ant. Bourignon by letter to Tielens April 29, letter to Bourignon August 17, reply from Bourignon			
	1674	Mysticism; engaged in finishing his scientific work definitely			
AMSTERDAM	1675	July 15, <i>Ephemeris vitae</i> July 16, letter to Steno (with figures on the silk-worm for Malpighi) Departure for Schleswig			

Uit: Lindeboom, G.A., *The Letters of Jan Swammerdam to Melchisedec Thévenot*, (Amsterdam: Swets & Zeitlinger, 1975), p. 33-34.

6. Men streve er naar de figuur te plaatsen in het raam van zijn tijd en de ontwikkelingsfase der medische wetenschap of/en praktijk daarvan. Daarbij kan het weergeven van correspondentie uiteraard goede diensten bewijzen. Kleine sprekende bijzonderheden kunnen bijdragen tot de verlevendiging van het beeld. Het oordeel van tijdgenoten (ook in de vorm van meningsverschillen met geleerden) worde niet onvermeld gelaten.
7. Voor vele wetenschappelijke lezers, die met de figuur reeds min of meer vertrouwd zijn, zal het *noten-apparaat* minstens even belangrijk zijn als de tekst. Het noten-apparaat dient ter zorgvuldige *documentatie*, of door aanvullingen, tot *ontlasting van de tekst*.
8. Voor de overzichtelijkheid van de tekst zij het aanbrengen van kleine "hoofdjes" dringend aanbevolen.
9. Na het einde van de tekst komen eventueel de noten, gerangschikt naar de hoofdstukken, eventuele bijlagen (tekst van documenten en brieven), de literatuurlijst, de tijdtafel, en een register. Het zoeken naar een bepaald gegeven in een wetenschappelijk werk zonder register (b.v. E.D.Baumann's werk *François de la Boe Sylvius* (Leiden: E.J.Brill, 1949) is moeilijk en kan wrevel verwekken bij de raadpleger.
Het *register* kan pas worden opgemaakt als de nummering van de bladzijden vaststaat. Deze mag daarna *niet meer gewijzigd* worden, zoals mij (L.) eens is overkomen. Het maken van een afzonderlijk personen- en zaakregister hangt af van de omvang en inhoud van het werk. Veelal zal een personenregister voldoende zijn. Het opnemen, tussen haakjes, van geboorte- en sterfjaren der daarin opgenomen figuren, is een dienst aan de raadpleger, maar niet nodig.
Het voorwoord (Engels: *Preface*) dient in opschrift onderscheiden te zijn van een inleidend woord door een of andere gezaghebbende figuur (Engels: *Foreword*).
10. In het bovenstaande konden, zoals de bedoeling was, slechts enkele praktische wenken worden gegeven. Wie zich voor het eerst aan een biografie waagt, kan goed doen zijn werkstuk aan een ervaren of min of meer gezaghebbende auteur ter inzage te geven ter fine van advies, zoals een promovendus heeft in zijn promotor.

ALGEMENE INLEIDING

Inleiding

LEVEN

Hoofdstuk I - LEVENSLLOOP

Groninger periode

Harderwijker periode

Utrechtse periode

Hoofdstuk II - PERSOONLIJKHEID EN KARAKTER

WERKEN

Hoofdstuk III - PHYSIOLOGIE

Inleiding

De vita

De morte

Hoofdstuk IV - BOTANIE - CHEMIE

Hoofdstuk V - PATHOLOGISCHE ANATOMIE -
CHIRURGIE

Hoofdstuk VI - VERLOSKUNDE

Practijk-wetenschappelijk werk

Onderwijs

Organisatorische arbeid

Hoofdstuk VII - INTERNE GENEESKUNDE

Inleiding

M. van Geuns als practicus en specialist-internist

Onderwijs

a. methodiek

b. ziekenhuis

c. dissertaties

Wetenschappelijke werkzaamheid

1. proefnemingen, waarnemingen

2. voordrachten, casuïstiek

3. klinisch-epidemiologische studies

a. dysenterie

b. pokken

I praktijk der inenting

II beschouwingen

III organisatorische arbeid

Hoofdstuk VIII - GENEESKUNDIGE STAATSREGELING

Theoretische beschouwingen

Practische werkzaamheid

SAMENVATTING

Hoofdstuk IX - ALGEMEEN OVERZICHT

Algemene beschouwingen

Opsomming van Van Geuns' verdiensten

Summary, 513 Résumé, 516 Zusammenfassung

BIJLAGEN

TEKSTEN

Fragmenten uit de „Brieven van een Hollander uit Parijs gedurende de jaren 1759 en 1760”

„Eerste openbare Les voor de Vroedvrouwen.” 1773

„Leefregels voor Kinderen.” 1781

„Onderregting voor vroedvrouwen vooral ten platten lande, aangaande de behandeling van kraamvrouwen en eerstgeborene kinderen, zoo verre die haar aangaat. Kortlijk aangewezen door M. van Geuns. 1789.”

Tekst met vertaling van de Oratio „De humanitate, virtute medici praestantissima”. 1790.

Tekst met vertaling van de Oratio „De optatissima morbi Variolosi exstirpatione, a Vaccina praesertim insitione aliquando sperando”. 1806

„Kort onderrigt hoe zich de Landlieden etc. in acht moeten nemen”. 1808

ORIENTATIE

a. 1. Lijst van gedrukte geschriften van M. van Geuns

2. Lijst van manuscripten van M. van Geuns

3. Lijst van Archivalia en diversen, nauw verband houdend met M. van Geuns

4. Lijst van geschriften waarin M. van Geuns vermeld wordt

b. Enige litteratuur in verband met het onderwerp

c. Persoonsregister

d. Zakenregister

e. Lijst van de afbeeldingen

VERKORTE STAMBOOM VAN DE FAMILIE VAN GEUNS

Inhoudsopgave van: Sypkens Smit, J.H., *Leven en Werken van Matthias van Geuns M.D. 1735-1817*, (Proefschrift Groningen, Assen: Van Gorcum & comp., 1953).

BIJLAGE I

Voor het bijeenbrengen van gegevens over de medische studie kan voor verschillende Nederlandse Universiteiten, Athenea en Klinische Scholen gebruik gemaakt worden van de volgende bronnen.

Universiteiten en Athenea:

Leiden (1575)

G.C.B.Suringar heeft in de jaren 1860-1870 een reeks artikelen geschreven over de geschiedenis van de medische faculteit van 1575-1815. Deze zijn verschenen in het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* (zie: G.A.Lindeboom, *A Classified Bibliography...* (1975), nr.4136-4154).

Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae MDLXXV-MDCCCLXXV, accedunt nomina curatorum et professorum per eadem secula (Den Haag: M.Nijhoff, 1875)

J.E.Kroon (ed.), *Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae MDCCCLXXV-MCMXXV* (Leiden: A.W.Sijthoff, 1925).

Het *Album Promotorum* is opgenomen in:

P.C.Molhuysen, *Bronnen tot de geschiedenis der Leidsche Universiteit* (Den Haag: M.Nijhoff, 1913-1924), 7 Vols.

Franeker (1585)

W.B.S.Boeles, *Frieslands Hoogeschool en het Rijks Athenaeum te Franeker* (Leeuwarden: H.Kuipers, 1878-1879), 2 Vols in één band.

S.J.Fockema Andreae en Th.J.Meijer (eds.), *Album Studiosorum Academiae Franekerensis (1585-1811, 1816-1844)* (Franeker: T.Weaver, 1968).

Th.J.Meijer (ed.), *Album Promotorum Academiae Franekerensis (1591-1811)* (Franeker: T.Weaver, 1972).

Groningen (1614)

W.J.A. Jonckbloet, *Gedenkboek der Hoogeschool te Groningen ter gelegenheid van haar vijfde halve eeuwfeest* (Groningen, 1864)

Is. van Dijk, J.W. Moll, G.C. Nijhoff et al., *Academia Groningana MDCXIV-MCMXIV* (Groningen: P. Noordhoff, 1914).

Album studiosorum Academiae Groninganae (Groningen: J.B. Wolters, 1915)

Hierin opgenomen een "Lijst van Promotiën, 1615-1914".

Utrecht (1636)

G.W. Kernkamp et al., *De Utrechtsche Universiteit 1636-1936* (Utrecht, 1936)
3 Vols.

Album Studiosorum Academiae Rheno-Traiectinae MDCXXXVI-MDCCCLXXXVI, accedunt nomina curatorum et professorum per eadem secula (Utrecht: J.L. Beyers en J. van Boekhoven, 1886)

F. Ketner (ed.), *Album promotorum, qui inde ab anno MDCXXXVIo usque ad annum MDCCCXVum in Academia Rheno-Trajectina gradum doctoratus adepti sunt...* (Utrecht: Boekhoven, 1936)

J.G. van Cittert-Eymers (ed.), *Album promotorum der Rijksuniversiteit Utrecht 1815-1936, en Album promotorum der Veeartsenijkundige Hoogeschool, 1918-1925* (Leiden: E.J. Brill, 1963)

Harderwijk (1648)

H. Bouman, *Geschiedenis van de voormalige Geldersche hoogeschool en hare hoogleeraren* (Utrecht, 1844-1847), 2 Vols.

D.G. van Epen, *Album Studiosorum Academiae Gelro-Zutphanicae MDCXLVIII-MDCCCXVIII, accedunt nomina curatorum et professorum per eadem secula* (Den Haag: J. Hoekstra, 1904)

O. Schutte (ed.), *Het Album Promotorum van de Academie te Harderwijk* (Zutphen: De Walburg Pers, 1980).

Amsterdam (1877)

H.Brugmans et al., *Gedenkboek van het Athenaeum en de Universiteit van Amsterdam 1632-1932* (Amsterdam: Stadsdrukkerij, 1932)

Album Academicum van het Athenaeum Illustre en van de Universiteit van Amsterdam, bevattende de namen der hoogleeraren en leeraren van 1632 tot 1882 en der studenten van 1799 tot 1882 (Amsterdam: Van Munster, 1882)

Album Academicum van het Athenaeum Illustre en van de Universiteit van Amsterdam, bevattende de namen der curatoren, hoogleeraren en leeraren van 1632-1913, der Rectores Magnifici...van 1877 tot 1913, der leden van den Ill.Senatus Studiosorum Amstelodamensium van 1851 tot 1913 en der studenten van 1799 tot 1913 (Amsterdam: R.W.P de Vries, 1913).

Deventer (1630)

J.C.van Slee, *De Illustre school te Deventer 1630-1878. Hare geschiedenis, hoogleeraren en studenten, met bijvoeging van het Album Studiosorum* (Den Haag: M.Nijhoff, 1916).

Klinische Scholen

Amsterdam:

G.Hellinga, "De voormalige Amsterdamsche Clinische School en het Binnengasthuis 1828 - 1 September - 1867 ", *Ned.T.Geneesk.*72 (1928), 4220-4269.

Rotterdam:

M.J.van Lieburg, *Het medisch onderwijs te Rotterdam (1467-1967). Een kort historisch overzicht* (Amsterdam: Rodopi, 1978)

Middelburg:

J.C.de Man, *De geneeskundige school te Middelburg 1825-1866* (Middelburg: D.G.Kröber, 1902-1904), 2 Vols.

Haarlem:

H.Bitter, *Vroedvrouwen en leerling-vroedvrouwen te Haarlem in de zeventiende en achttiende eeuw* (Haarlem, 1915)

Hoorn:

J.Steendijk-Kyupers, "De geneeskundige school te Hoorn (1825-1865)",
T.Gesch.Geneesk.Natuurw.Wisk.Techn. 3 (1980), p.49-73.

Alkmaar:

C.W.Bruinvis, *De geneeskundige school te Alkmaar 1827-1865* (z.pl., 1915)

Het *Album Studiosorum* van de Klinische Scholen in Nederland is in voorbereiding bij het Medisch Encyclopedisch Instituut.

Diversen:

L.J.Endtz, *De Hage-Professoren. Geschiedenis van een chirurgische school*
(Amstelveen: Specia, 1972)

G.A.Lindeboom, "De Illustre School te Breda", *Spiegel Historiae* 5 (1971),
p. 95-100.

F.L.R.Sassen, "Studenten aan de Illustre School te 's-Hertogenbosch 1636-1810. Ter reconstructie van het *Album Studiosorum*", *Meded. Kon. Akad. Wetensch., afd. Letterkunde, N.R.* deel 33, nr. 2 (Amsterdam: Noord-Holl.Uitg.Mij, 1970)

F.L.R.Sassen, "De Illustre School te Maastricht en haar Hoogleraren (1683-1794)", *MKNAW, afd. Letterkunde, N.R.* deel 35, nr. 1 (Amsterdam: Noord-Holl,Uitg.Mij, 1972)